

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในด้านการพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา การนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา การจัดแหล่งวิชาการระดับก่อนประถมศึกษาและการทำวิจัยทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือศึกษานิเทศก์จังหวัดผู้รับผิดชอบงานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา รวม 144 คน จากศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาจังหวัด 75 ศูนย์ทั่วประเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการจัดกิจกรรมฝึกอบรม แบบวิเคราะห์แผนงานโครงการ แบบสำรวจสื่อต้นแบบและเอกสารและแบบสำรวจงานวิจัยทางการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยผ่านการตรวจแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่าน แบบสอบถามสำหรับศึกษานิเทศก์จังหวัดผู้รับผิดชอบงานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา 1 ชุด แบ่งออกเป็น 3 ตอน สำหรับเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา 1 ชุด แบ่งออกเป็น 3 ตอน แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการจัดกิจกรรมฝึกอบรม และแบบศึกษาเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และคำนวณหาค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

ศึกษานิเทศก์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอายุมากกว่า 50 ปี วุฒิทางการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า อายุราชการมากกว่า 20 ปี มีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษามากกว่า 10 ปี และทำหน้าที่รับผิดชอบงานของศูนย์แห่งนี้ เป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี

เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 41 - 45 ปี วุฒิทางการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า อายุราชการมากกว่า 20 ปี มีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษามากกว่า 10 ปี ทำหน้าที่รับผิดชอบงานของศูนย์แห่งนี้เป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี มีหน้าที่การสอนโดยสอนชั้นอนุบาล 1 และอนุบาล 2 และงานนอกเหนือจากการสอน คือ เป็นหัวหน้าฝ่ายอนุบาล

สภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

การพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา

1. การศึกษาสภาพความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร พบว่าศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีการศึกษาสภาพความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรโดยมีศึกษานิเทศก์จังหวัดผู้รับผิดชอบงานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นผู้สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องปัญหาและความต้องการในการพัฒนาบุคลากรที่พบเป็นเรื่องเทคนิคการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา การพัฒนาบุคลากรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน มีการรวบรวมข้อมูลการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับสถิติจำนวนครูผู้สอนห้องเรียนเก่า และมีการใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดสภาพความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรในระดับน้อย

2. การวางแผนการพัฒนาบุคลากร พบว่าศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ ตอบว่ามีการวางแผนการพัฒนาบุคลากร โดยแหล่งที่มาของนโยบายและแนวทางการพัฒนาบุคลากรมาจากแผนพัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด แผนงาน/โครงการพัฒนาบุคลากรจัดทำไว้ในแผนปฏิบัติงานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในลักษณะปีต่อปี โดยให้ความสำคัญต่อแนวโน้มทางการศึกษาและสังคม โดยศึกษานิเทศก์จังหวัดผู้รับผิดชอบงานระดับก่อนประถมศึกษาเป็นผู้จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานการพัฒนาบุคลากร วัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคลากร คือ เพื่อพัฒนาเทคนิคการสอนแก่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา

3. การดำเนินการพัฒนาบุคลากร พบว่าศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่ามีการดำเนินการพัฒนาบุคลากรโดยใช้กิจกรรมฝึกอบรม/สัมมนา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเป็นหน่วยงานที่ร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากร งบประมาณในการพัฒนาบุคลากรได้รับจากสำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) และมีการจัดประชุมแจ้งรายละเอียดในการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรแก่คณะทำงานที่เกี่ยวข้องให้ทราบเมื่อมีการจัดในแต่ละครั้ง

การจัดกิจกรรมฝึกอบรม พบว่า ส่วนใหญ่จัดให้มีกิจกรรมฝึกอบรมในการพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา โดยเป็นการฝึกอบรมครูผู้สอนชั้นอนุบาลในห้องเรียนเปิดใหม่หรือเปิดขยายหลักสูตรการฝึกอบรมเป็นหลักสูตรที่ศึกษานิเทศก์จังหวัดและวิทยากรแกนนำร่วมกันสร้าง วิทยากรในการฝึกอบรม คือ ศึกษานิเทศก์จังหวัดผู้รับผิดชอบงานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา หัวข้อเรื่องที่จะจัดฝึกอบรมแก่ผู้บริหารโรงเรียน คือ เรื่องระเบียบ หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สำหรับครูผู้สอนเป็นเรื่องเทคนิคการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา สถานที่จัดฝึกอบรมใช้ห้องประชุมของโรงแรม และมีการจัดฝึกอบรมปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

การจัดกิจกรรมศึกษาดูงาน พบว่า ส่วนใหญ่จัดให้มีการศึกษาดูงานในกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์แก่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา เรื่องที่ศึกษาดูงานเป็นเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน กำหนดการศึกษาดูงานปีการศึกษาละ 1 ครั้ง และสถานที่ศึกษาดูงาน คือ โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด

การจัดประชุม/สัมมนาทางวิชาการ พบว่า ส่วนใหญ่จัดให้มีการประชุม/สัมมนาในกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร โดยจัดในหัวข้อเรื่องการวัดและประเมินผลการศึกษา การกำหนดหัวข้อการประชุม/สัมมนาให้ความสำคัญในเรื่องปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากร วิทยากรที่เข้าร่วมในการประชุม/สัมมนาเป็นผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

4. การประเมินผลการพัฒนาบุคลากร พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่าได้ดำเนินการประเมินผลการพัฒนาบุคลากรเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการพัฒนาบุคลากร โดยมีศึกษานิเทศก์จังหวัด/อำเภอเป็นผู้ประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ แบบสอบถาม โดยประเมินในด้านเนื้อหาสาระ/หลักสูตรการพัฒนา เกณฑ์ในการประเมินจะพิจารณาจากความสำเร็จของการดำเนินงาน ผลจากการประเมินนำมาปรับปรุงและแก้ไขวิธีการดำเนินการพัฒนาบุคลากร และมีการรายงานสรุปผลการพัฒนาบุคลากรโดยจัดทำเป็นเอกสารรายงานผลการดำเนินงานแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

การนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. การวางแผนการนิเทศการศึกษา พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีการวางแผนการนิเทศการศึกษาโดยบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติงานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในแผนงาน

และโครงการนิเทศมีการกำหนดเรื่องที่จะนิเทศให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ผู้รับผิดชอบในการวางแผนงานและโครงการนิเทศ คือ ศึกษาพิเศษจังหวัดผู้รับผิดชอบงานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

2. การดำเนินการนิเทศการศึกษา พบว่า ศึกษาพิเศษจังหวัดส่วนใหญ่ตอบว่ามีการดำเนินการนิเทศการศึกษาโดยจัดประชุมชี้แจงและมอบหมายงานแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก่อนเริ่มดำเนินการนิเทศ กิจกรรมการนิเทศที่ใช้ คือ การให้คำปรึกษาแนะนำและแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานแก่ผู้บริหารและครูผู้สอน กำหนดการนิเทศโรงเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยมีศึกษาพิเศษจังหวัดผู้รับผิดชอบงานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นผู้นิเทศ และมีการนิเทศงานในด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน เกณฑ์ในการเลือกโรงเรียนที่จะนิเทศ คือ เป็นโรงเรียนที่มีห้องเรียนระดับก่อนประถมศึกษาเปิดใหม่หรือห้องเรียนเปิดขยาย

3. การประเมินผลการนิเทศการศึกษา พบว่า ศึกษาพิเศษจังหวัดส่วนใหญ่ตอบว่า มีการดำเนินการประเมินผลการนิเทศการศึกษา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในเรื่องการปฏิบัติงานหรือผลที่ได้รับ ความช่วยเหลือจากผู้นิเทศ และนำผลการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุงและแก้ไขในการนิเทศครั้งต่อไป

การจัดแหล่งวิชาการระดับก่อนประถมศึกษา

1. การวางแผนการผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร พบว่า เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีการวางแผนการผลิตสื่อและเอกสาร โดยจัดทำเป็นโครงการไว้ในแผนปฏิบัติงานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ผู้รับผิดชอบในการวางแผนคือเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และมีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการวางแผนการผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร

2. การจัดหาและผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร พบว่า เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีการจัดหาและผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร โดยใช้วิธีวิเคราะห์จากงานที่รับผิดชอบเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการใช้สื่อและเอกสาร วัตถุประสงค์ในการจัดหาและผลิตสื่อต้นแบบและเอกสารกำหนดตามความต้องการใช้ของครูผู้สอน เกณฑ์ในจัดหาและผลิตสื่อต้นแบบและเอกสารพิจารณาตามความต้องการและความจำเป็นในการใช้ของครูผู้สอน งบประมาณในการจัดหาและผลิตสื่อต้นแบบและเอกสารได้รับจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สื่อต้นแบบที่ผลิต คือ เกมการศึกษา และเอกสารที่ผลิต คือ บทความ/เอกสารทางวิชาการ

3. การให้บริการสื่อต้นแบบและเอกสาร พบว่า เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีการให้บริการสื่อต้นแบบและเอกสารแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์เป็นผู้ผลิตสื่อ และให้บริการด้วยตนเอง ศูนย์ไม่มีสถานที่จัดเก็บและให้บริการที่แน่นอน เอกสารที่ให้บริการ คือ คู่มือครู มีการลงทะเบียนสื่อและเอกสารในลักษณะทำบ้างไม่ทำบ้าง ช่วงเวลาให้บริการ คือ ระหว่างเวลา 9.00- 15.00 น. ในวันจันทร์ ถึงวันศุกร์ ระเบียบในการให้บริการ คือ ให้ใช้ทั้งในสถานที่และยืมกลับไป มีการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการผลิตและพัฒนาสื่อการสอนโดยจัดห้องสมุดสื่อเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ครูผู้สอน ส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาสื่อการสอนโดยให้มีการค้นคว้าทดลองผลิตสื่อการสอนใหม่ ๆ การประชาสัมพันธ์การให้บริการใช้วิธีการบอกกล่าวด้วยวาจา และมีการติดตามและประเมินผลการให้บริการจากการสอบถามผู้มาใช้บริการ

การทำวิจัยทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. การดำเนินการวิจัย พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีการดำเนินการวิจัย โดยผู้ทำวิจัยแต่ละคนเป็นผู้กำหนดหัวข้อวิจัยด้วยตนเอง ปัญหาในการทำวิจัยเกิดจากความสนใจของแต่ละบุคคล หัวข้อในการทำวิจัยได้มาจากประสบการณ์การสอนประจำวัน ศึกษานิเทศก์จังหวัดผู้รับผิดชอบงานก่อนประถมศึกษาเป็นผู้มีส่วนร่วมในการทำวิจัย และให้ความสำคัญต่อขั้นตอนการกำหนดหัวข้อเรื่องในการทำวิจัย ขอบข่ายของเนื้อหาสาระที่ทำวิจัยเป็นเรื่องการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา แหล่งค้นคว้าในการทำวิจัยใช้ห้องสมุดในหน่วยงานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด/อำเภอ ที่ปรึกษาในการทำวิจัยเป็นคณาจารย์จากมหาวิทยาลัย ผลงานวิจัยในรอบ 5 ปีที่ผ่านมาไม่น้อยกว่า 5 เรื่อง มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยโดยจัดเตรียมเอกสารไว้ให้ศึกษา และผู้วิจัยแต่ละคนเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการทำวิจัยเองโดยไม่ได้รับเงินสนับสนุนในการทำวิจัย

2. การนำผลการวิจัยไปใช้ พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่ามีการนำผลจากการวิจัยไปใช้ในระดับน้อย ผลจากการวิจัยใช้เป็นข้อมูลในการนิเทศการศึกษา และนำไปใช้ในเรื่องการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการเผยแพร่ผลการวิจัยไปยังสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในจังหวัดต่าง ๆ และมีการเผยแพร่ผลการวิจัยโดยจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอนผู้บริหารโรงเรียน การนำผลการวิจัยไปใช้มีผลทำให้ครูผู้สอนมีความกระตือรือร้นด้านวิชาการมากขึ้น และหน่วยงานต้นสังกัดจัดให้มีการอบรมสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้จากการนำผลการวิจัยไปใช้ และผลการวิจัยที่นำไปใช้สามารถแก้ปัญหาได้ในระดับปานกลาง

ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับ ก่อนประถมศึกษา

การพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา

1. ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาสภาพความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านเกี่ยวกับการวิเคราะห์วิจัยข้อมูล
2. ปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนการพัฒนาบุคลากร พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดข้อมูลและการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการวางแผน
3. ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาบุคลากร พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้จัดกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรม
4. ปัญหาด้านการประเมินผลการพัฒนาบุคลากร พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดการติดตามผลและประเมินผลการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

การนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. ปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนการนิเทศการศึกษา พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดงบประมาณที่ใช้ในการวางแผนการนิเทศการศึกษา
2. ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศการศึกษา พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องจำนวนผู้นิเทศมีน้อยและภาระหน้าที่มากทำให้นิเทศได้ไม่ทั่วถึง
3. ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินผลการนิเทศการศึกษา พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องไม่มีมาตรฐานหรือเกณฑ์ในการประเมินผลการนิเทศการศึกษา

การจัดแหล่งวิชาการระดับก่อนประถมศึกษา

1. ปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนการผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร พบว่า เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดงบประมาณในการวางแผนการผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร

2. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาและผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร พบว่า เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดงบประมาณในการจัดหาและผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร
3. ปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการสื่อต้นแบบและเอกสาร พบว่าเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์

การทำวิจัยทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย พบว่า คีษานีเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัย
2. ปัญหาเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ พบว่า คีษานีเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องไม่มีแหล่งสำหรับค้นคว้างานวิจัยเพื่อนำมาใช้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในด้านการพัฒนาบุคลากร การนิเทศการศึกษา การจัดแหล่งวิชาการ และการทำวิจัยทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สรุปได้ดังนี้

การพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา

1. การดำเนินการพัฒนาบุคลากร คีษานีเทศก์จังหวัดผู้รับผิดชอบงานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เสนอแนะว่า ศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ควรดำเนินการตามสภาพปัญหา ความต้องการ และตามลำดับความสำคัญก่อนหลังของจังหวัด มิใช่ดำเนินการตามคำสั่งของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเพียงอย่างเดียว
2. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรจัดส่งวิทยากรมาร่วมในการจัดฝึกอบรมเพื่อเป็นการกระตุ้นให้คณะกรรมการของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานมากขึ้น
3. ผู้บริหารในระดับจังหวัด (ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด) และผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด ควรสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและวิทยากรแกนนำได้รับการพัฒนาในด้านเทคนิคการสอนแบบใหม่ให้ทันสมัยอยู่เสมอ

4. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรจัดสัมมนาเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการทบทวนและประเมินผลการปฏิบัติงานและเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการปฏิบัติงานรวมถึงร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

การนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. การวางแผนการนิเทศการศึกษา ศึกษาวิเคราะห์จังหวัดผู้รับผิดชอบงานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เสนอแนะว่า สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรกำหนดเป้าหมาย และสร้างเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาที่ชัดเจนทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง

2. การดำเนินการนิเทศการศึกษา ควรมีการกำหนดโครงการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นโครงการเฉพาะและกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน โดยมีศึกษานิเทศก์จังหวัดผู้รับผิดชอบงานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และคณาจารย์สาขาการศึกษา ประมุขจากสถาบันราชภัฏ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ทางด้านจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นอย่างดี เข้าร่วมในการนิเทศโรงเรียนด้วย

การจัดแหล่งวิชาการระดับก่อนประถมศึกษา

1. เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เสนอแนะว่า สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาใหม่ ให้มีโครงสร้างที่ชัดเจนมีกฎหมายรองรับ และควรกำหนดมาตรฐานในการจัดแหล่งวิชาการระดับก่อนประถมศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การกำหนดตำแหน่งและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

2. ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดควรเลือกสรรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา เป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และมีจำนวนอย่างน้อย 1 คน ให้มีชั่วโมงสอนน้อยลง โดยเป็นครูผู้สอนเสริมแทนครูที่ขาดเป็นครั้งคราว และไม่ควรมีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์บ่อย เพราะจะทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง

3. ควรมีการจัดตั้งแหล่งวิชาการระดับก่อนประถมศึกษาขึ้นในระดับอำเภอและกลุ่มโรงเรียน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษาในการมาใช้ บริการ อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่วิชาการด้านการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้กระจายไป ใกล้เคียงโรงเรียนให้มากที่สุด

การทำวิจัยทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. ศึกษาในเทศก์จังหวัดผู้รับผิดชอบงานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เสนอแนะว่า หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาควรจัดส่งเอกสาร หรือรายงานการวิจัยทางการศึกษาให้ศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาได้ศึกษา และใช้ เป็นเอกสารอ้างอิงในการทำวิจัย

2. ผู้บริหารในระดับจังหวัด (ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด) และผู้อำนวยการ โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดควรให้การส่งเสริมสนับสนุน และให้กำลังใจแก่บุคลากรในการทำวิจัย

3. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด ควรจัดฝึกอบรมหรือส่งวิทยากรมาให้ ความรู้เรื่องการทำวิจัยทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา แก่บุคลากรของศูนย์พัฒนาการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา

สรุปผลจากการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์และเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์

1. ลักษณะและขอบข่ายงานที่รับผิดชอบ

ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่เป็นผู้รับผิดชอบงานในด้านการพัฒนาบุคลากร การนิเทศการ ศึกษาและการทำวิจัยทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยรับผิดชอบดำเนินการในชั้นการวาง แผน ชั้นดำเนินงานและชั้นประเมินผลการดำเนินงาน และเป็นผู้ประสานงานกับบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ

เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ส่วนใหญ่รับผิดชอบงานในด้านการจัดแหล่งวิชาการระดับก่อน ประถมศึกษา เป็นวิทยากรในการฝึกอบรมและเป็นผู้ร่วมในการนิเทศโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา โดยรับผิดชอบดำเนินการตามแผนงานที่ศึกษานิเทศก์วางไว้

2. ปัญหาในการปฏิบัติงาน

ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ มีปัญหาในเรื่องการประสานงานและการวางแผนร่วมกับโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด

เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ส่วนใหญ่ มีปัญหาในเรื่องไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ-อุปกรณ์ และบุคลากร ในการจัดแหล่งวิชาการระดับก่อนประถมศึกษา

3. ความต้องการและแนวทางแก้ไข

ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่มีความต้องการการสนับสนุนด้านงบประมาณให้เพียงพอ เพื่อดำเนินการพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา และควรจะพัฒนาบุคลากรเพื่อตอบสนองความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่น

เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ส่วนใหญ่มีความต้องการการสนับสนุนและให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา จากผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด โดยเฉพาะในด้านบุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ ควรมอบหมายงานในด้านการสอนและงานด้านอื่น ๆ ให้น้อยลง

สรุปผลจากการสังเกตการจัดกิจกรรมฝึกอบรม ของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. **ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดฝึกอบรม** การจัดกิจกรรมฝึกอบรมของศูนย์ พบว่าส่วนใหญ่ใช้ห้องประชุมในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ระยะเวลาการฝึกอบรม คือ 3 - 6 วัน และวิทยากรในการฝึกอบรมเป็นวิทยากรจากหน่วยงานในสังกัด เช่น ศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอนชั้นอนุบาล และเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์

2. **สภาพการจัดสถานที่ฝึกอบรม** พบว่า ส่วนใหญ่มีการจัดโต๊ะ-เก้าอี้ สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมไว้เป็นกลุ่ม ๆ และมีจำนวนเพียงพอ ภายในห้องมีการจัดป้ายนิเทศ มีบริเวณสำหรับแสดงสื่อต้นแบบ และเอกสารงานวิจัย

3. **สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม** พบว่า ส่วนใหญ่ใช้วัสดุประเภทกระดาษ และเศษวัสดุเหลือใช้ วิทยากรส่วนใหญ่ใช้เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะประกอบในการบรรยาย เอกสารที่

แจกแก่ผู้เข้ารับการอบรมเป็นเอกสารที่มีต้นฉบับมาจากหนังสือหลักสูตรและแนวการอบรมครูผู้สอน
ชั้นอนุบาล 3 ขวบ และ 4-5 ขวบ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

4. เทคนิคที่ใช้ในการฝึกอบรม พบว่า ส่วนใหญ่ใช้แผ่นใสประกอบในการบรรยาย และมีการจัดการศึกษาดูงานภายในโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด

สรุปผลจากการศึกษาเอกสารของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. การวิเคราะห์แผนงาน/โครงการ พบว่า ศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ส่วนใหญ่จัดทำแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา เช่น โครงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มอายุ 3 ขวบและ 4-5 ขวบ เป็นต้น โดยจัดทำเป็นโครงการบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

2. การสำรวจสื่อต้นแบบและเอกสารที่ผลิต พบว่า ศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีการวางแผนผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร โดยจัดทำเป็นโครงการบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด สื่อต้นแบบที่ผลิต ได้แก่ หุ่นประเภทต่าง ๆ ส่วนเอกสารที่ผลิต ได้แก่ เอกสารประชาสัมพันธ์ศูนย์ จัดหมายข่าว และจุลสาร

3. การสำรวจงานวิจัยทางการศึกษา พบว่า ศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ส่วนใหญ่ไม่มีการทำวิจัยทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

การพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา

1. ด้านการศึกษาสภาพความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร พบว่าศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ ตอบว่า มีการศึกษาสภาพความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร โดยมีศึกษานิเทศก์จังหวัดผู้รับผิดชอบงานการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นผู้สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย ยังพบว่า ในการศึกษาสภาพความ

ต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร ศึกษานิตยสารที่ประสบปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาโดยเฉพาะจากโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล ทำให้ไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น จึงใช้วิธีการสอบถามและสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้องเช่น เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด และครูผู้สอน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์จากงานที่รับผิดชอบอยู่ แทนการออกไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่โดยตรง ด้วยสาเหตุที่ว่า การออกไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่โดยตรงไม่เป็นสิ่งจูงใจให้ปฏิบัติ เนื่องจากไม่มีค่าตอบแทนเพื่อเป็นกำลังใจ ขาดยานพาหนะในการเดินทาง ดังนั้นศึกษานิตยสารจึงนิยมใช้วิธีการส่งแบบสอบถามความต้องการในการพัฒนาบุคลากรไปยังศึกษานิตยสารอำเภอ เพื่อนำไปแจกแก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาอีกต่อหนึ่ง เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลปัญหาต่าง ๆ

2. ด้านการวางแผนการพัฒนาบุคลากร พบว่า ศึกษานิตยสารส่วนใหญ่ตอบว่ามีการวางแผนการพัฒนาบุคลากรโดยกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาบุคลากร คือ เพื่อพัฒนาเทคนิคการสอนระดับก่อนประถมศึกษาแก่ครูผู้สอน ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูผู้สอนเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการสอนในโรงเรียน ดังนั้น งานการสอนจึงถือได้ว่าเป็นงานหลักและงานประจำของครูผู้สอน การพัฒนาครูผู้สอนจึงควรเน้นในเรื่องการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการสอน ดังที่ ราศี ทองสวัสดิ์ (2529) และ อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2531) ได้เสนอแนะไว้ว่า ครูอนุบาลเป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินงานด้านการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพราะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ครูควรรับรู้และเลือกใช้เทคนิคและกลวิธีการสอนใหม่ ๆ รู้จักเลือกสรรกิจกรรมมาจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก ดังนั้นครูอนุบาลจึงควรมีความรู้ด้านการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาอย่างแท้จริง คือ มีวุฒิการศึกษาด้านการอนุบาลศึกษาหรือการศึกษาระดับปฐมวัย และได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในระดับนี้อยู่เสมอ จนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมให้แก่เด็กได้อย่างดีทุกด้าน ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการตามวัยของเด็กด้วย จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาได้มีการดำเนินการในด้านการวางแผนการพัฒนาบุคลากรได้อย่างเหมาะสมแล้ว

3. ด้านการดำเนินการพัฒนาบุคลากร พบว่า ศึกษานิตยสารส่วนใหญ่ตอบว่า มีการดำเนินการพัฒนาบุคลากรโดยจัดฝึกอบรม/สัมมนา ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจัดฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่ทุกหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยงานทางด้านการศึกษา ได้ดำเนินการเป็นประจำอยู่

แล้ว ซึ่งนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งในแวดวงการศึกษา ดังที่ ราศี ทองสวัสดิ์ (2529) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการพัฒนาครูอนุบาลไว้ว่า ถึงแม้การคัดเลือกและสรรหาบุคลากรมาทำหน้าที่ครูอนุบาลจะได้กำหนดคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการไว้ดีเพียงใดก็ตาม ก็มิได้เป็นหลักประกันว่าบุคคลนั้นจะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ดีตลอดไป ทั้งนี้เนื่องจาก ความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการต่าง ๆ ได้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ ทำให้การปฏิบัติงานของครูอนุบาลอาจประสบปัญหาหรือปฏิบัติงานได้ไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบและดูแลในเรื่องนี้จึงควรจัดกิจกรรมพัฒนาครูอนุบาลให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มตามความสามารถ โดยจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครูอนุบาลให้มีความรู้และความสามารถในการสอนอย่างสม่ำเสมอเป็นระยะ ๆ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ในปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะส่วนราชการ มีการจัดกิจกรรมฝึกอบรมกันอย่างมากมายจนน่าจะเกินความจำเป็นแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการจัดเพื่อใช้เงินงบประมาณให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ การดำเนินการจึงขาดการวางแผนอย่างรอบคอบเท่าที่ควร กิจกรรมการฝึกอบรมยังเน้นการบอกหลักการ ทฤษฎี และวิธีการอย่างกว้าง ๆ ไม่ได้เน้นการฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะแต่ประการใด ดังนั้น เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมกลับไปปฏิบัติงานจึงไม่สามารถนำความรู้เหล่านั้นไปสู่การปฏิบัติจริงได้ ในประเด็นนี้หน่วยงานทางการศึกษาที่นิยมจัดฝึกอบรมจึงควรตระหนักให้มากด้วย ดังที่ อัลมี (Almy, 1975) ได้กล่าวถึงหลักการจัดฝึกอบรมข้อหนึ่งว่า บทบาทที่สำคัญของผู้ฝึกอบรมครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ไม่ใช่เป็นการบอกกล่าวถึงวิธีการจัดการศึกษาอย่างกว้าง ๆ แต่ควรเน้นที่การสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อเด็ก และสมรรถภาพในการสอนแก่ครู

การจัดกิจกรรมฝึกอบรม พบว่าส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการฝึกอบรมครูผู้สอนชั้นอนุบาล โดยศึกษานิเทศก์จังหวัดและวิทยากรแกนนำเป็นผู้ร่วมกันสร้างหลักสูตรฝึกอบรมขึ้นเอง ในเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรมได้มีการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งเมื่อพิจารณาตามแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กชั้นอนุบาลศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ก็ได้เปิดโอกาสให้สามารถปรับปรุงหลักสูตร ปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมเนื้อหารายละเอียดการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน เอกสาร หนังสือ และสื่อการเรียนการสอนได้อยู่แล้ว (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539) ดังนั้น การสร้างหรือการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมขึ้นเอง โดยพิจารณาตามความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น จึงเป็นเรื่องที่ทำได้และน่าจะทำได้ด้วยการจัดกิจกรรมฝึกอบรมในรอบ 1 ปี พบว่า เป็นการจัดฝึกอบรมเฉพาะครูผู้สอนชั้นอนุบาล

ห้องเรียนเปิดใหม่หรือเปิดขยาย ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถจัดฝึกอบรมให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ครบถ้วนและทั่วถึงนั้น น่าจะมาจากปัญหาในเรื่องขาดงบประมาณในการดำเนินการพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา ส่วนในประเด็นเรื่องการจัดฝึกอบรมแก่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับเทคนิคการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษานั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมและควรดำเนินการอย่างจริงจังและให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องด้วย เนื่องจากครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่เด็ก ดังนั้น การพัฒนาครูผู้สอนจึงควรเน้นหนักในเรื่องของการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะว่า ไม่ว่าปรัชญาหรือหลักสูตรจะเขียนไว้ดีเพียงใดก็ตาม ถ้าครูผู้สอนขาดความรู้ ความชำนาญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว ก็อาจทำให้การจัดการศึกษาในระดับนี้ด้อยคุณภาพลงได้เช่นกัน

การจัดกิจกรรมศึกษาดูงาน พบว่า ส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการศึกษาดูงานโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์แก่ครูผู้สอน ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การศึกษาดูงานเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ เพราะจะทำให้ครูผู้สอนเห็นสภาพการปฏิบัติจริง สามารถพูดคุยซักถาม และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่าง ๆ กับเพื่อนครูที่มีประสบการณ์สูงกว่าเพื่อนนำมาปรับใช้กับการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้ ดังที่ แฮร์ริส (Harris, 1985) ได้กล่าวไว้ว่า การนำคณะครูไปเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ นอกชุมชน หรืออาจจะเป็นสถานศึกษาหรือแหล่งวิทยาการตลอดจนสถานประกอบการต่าง ๆ จะเป็นการเพิ่มประสบการณ์โดยตรงให้กับครูมากที่สุด เพราะเป็นการเรียนรู้สถานการณ์ที่แท้จริง การไปดูงานนอกสถานที่เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ครูได้สำรวจตนเองว่าตนมีจุดบกพร่องอะไรในการปฏิบัติงาน ตลอดจนได้แนวทางแก้ปัญหาอุปสรรค เมื่อได้ไปพบเห็นการปฏิบัติงานของบุคคลอื่นนอกจากนี้ พินัส หันนาคินท์ (2529) ก็ได้กล่าวว่า การศึกษาดูงานจะช่วยให้คุณไม่หลงผิดไปว่าสิ่งที่ตนทำไปนั้นเป็นสิ่งที่ดีที่สุดแล้ว เพราะมีที่เปรียบเทียบ ทำให้เกิดความคิดมองเห็นตัวเองในการทำงาน ตลอดจนอุปสรรคต่าง ๆ ที่จะนำมาปรับปรุงใช้ในโรงเรียนของตน ส่วนหัวข้อเรื่องที่ศึกษาดูงาน พบว่าเป็นเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกนอกห้องเรียน และรองลงมา คือ เรื่องเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น จากการสังเกตการจัดกิจกรรมฝึกอบรมบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษาของคุณย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของผู้วิจัย ก็พบว่า การกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ในการฝึกอบรมมีการให้ความรู้และทักษะแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยเน้นหนักในด้านการพัฒนาเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา มีการจัดแสดงตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ศึกษาอีกด้วย ซึ่ง

จะเห็นได้ว่า การจัดหลักสูตรฝึกอบรมและการศึกษางานของศูนย์มีความสอดคล้องและรองรับกันดี เป็นอย่างดี

การจัดประชุม/สัมมนาทางวิชาการ พบว่า ส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการประชุม/สัมมนา ในเรื่องการวัดและประเมินผลการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา วิทยากรเป็นวิทยากรจากหน่วยงานต้นสังกัด เช่น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจัดประชุม/สัมมนาทางวิชาการเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ โดยเฉพาะในกรณีที่มีประเด็นทางวิชาการใหม่ ๆ หรือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทางหน่วยงานนั้น ๆ ก็สามารถจัดประชุม/สัมมนาเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์เกี่ยวกับวิทยากรใหม่ ๆ แก่บุคลากรในหน่วยงานได้ หรือเพื่อเป็นการแก้ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนที่เกิดกับครูได้อย่างตรงจุด ส่วนการจัดประชุม/สัมมนา ที่พบว่า เป็นเรื่องการวัดและประเมินผลผลการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา นั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ประเด็นทางวิชาการในเรื่องการวัดและประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน หรือที่เรียกว่า พอร์ตโฟลิโอ (Portfolio) ซึ่งในขณะนี้ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษากำลังให้ความสนใจกันอย่างมาก ดังนั้น การจัดประชุม/สัมมนาทางวิชาการจึงให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ในลำดับต้น ๆ ประกอบกับศูนย์ในจังหวัดต่าง ๆ ก็ได้มีการตื่นตัวและกระตือรือร้นในวิทยากรทางการศึกษาใหม่ ๆ อยู่ในระดับสูงซึ่งเป็นเรื่องที่น่ายินดี และนอกจากนี้ การจัดประชุม/สัมมนาเรื่องการวัดและประเมินผลของศูนย์ในจังหวัดต่าง ๆ ยังมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา มีปัญหาในเรื่องไม่สามารถวัดและประเมินผลเด็กได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ สปอเดซ และซาราโช (Spodex and Saracho, 1982) ที่ว่า ครูอนุบาลประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในเรื่องการประเมินผลความพร้อมเด็กอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านอารมณ์ สังคมและจิตใจ นอกจากนี้ยังมีประเด็นเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย ซึ่งพบว่าในการจัดประชุม/สัมมนาทางวิชาการ ครูผู้สอนที่เข้าร่วมสัมมนาไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดนโยบาย เลือกสถานที่หรือร่วมดำเนินการเลย ด้วยเหตุผลที่ว่าเพื่อไม่เป็นการยุ่งยากในการเตรียมการ ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ศูนย์ควรจะให้ครูผู้สอนได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินการ หรือแม้กระทั่งการประเมินผลการจัดประชุม/สัมมนาด้วย ดังที่ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529) ได้เสนอแนะไว้ว่า ในการจัดสัมมนาทางวิชาการควรให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วม และส่งเสริมให้ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษาเข้าร่วมสัมมนาในทุก ๆ เรื่องที่มีการจัดดำเนินการ เพื่อนำข้อคิด แนวคิด ข้อเสนอแนะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพราะประโยชน์จากการประชุม/สัมมนา คือ สามารถจะนำผลของงานไปใช้ประโยชน์ได้ทันที ครูเองก็ได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถยิ่งขึ้น

4. ด้านการประเมินผลการพัฒนาบุคลากร พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีการประเมินผลการพัฒนาบุคลากรเมื่อสิ้นสุดการพัฒนาบุคลากร ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลจากการศึกษาของ สุรีย์พร สุนทรศารทูล (2529) ที่พบว่า ในการประเมินผลกระบวนการพัฒนาบุคลากรส่วนมากประเมินเมื่อสิ้นสุดกระบวนการ และทำโดยการสังเกตการร่วมกิจกรรม งานที่มอบหมายให้ปฏิบัติ รวมทั้งมีการติดตามผลการพัฒนาบุคลากรโดยการสังเกตพฤติกรรม และนอกจากนี้คุณยังมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และมีการนำผลจากการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุงและแก้ไขการดำเนินงานของคุณด้วย อย่างไรก็ตาม ในการรายงานผลการประเมินการพัฒนาบุคลากรนั้น ครูผู้สอนที่ได้รับการพัฒนาควรมีโอกาสได้รับทราบถึงข้อดี และข้อบกพร่องของตนด้วย ดังที่ แคทซ์ (Katz, 1977) ได้กล่าวไว้ว่า ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาควรมีการประเมิน วิเคราะห์ และสะท้อนการสอนของตนเอง เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้ครูมองตนเองและเห็นแนวทางในการพัฒนาตนเองด้วย นอกจากนี้ การประเมินผลการพัฒนาบุคลากร จะทำให้ทราบถึงกระบวนการในการดำเนินงานว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงานมีมากน้อยแค่ไหน และสามารถนำข้อมูลส่วนนี้ในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของคุณให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

การนิเทศการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา

1. ด้านการวางแผนการนิเทศการศึกษา พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่ามีการวางแผนงานและโครงการนิเทศการศึกษา โดยมีการกำหนดเรื่องที่จะนิเทศให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของครูผู้สอน การดำเนินการดังกล่าว พบว่า มีความสอดคล้องกับกระบวนการนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) ที่ว่า ควรมีการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของผู้รับการนิเทศก่อน แล้วจึงวางแผนกำหนดเป้าหมายและทางเลือก จากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย ยังพบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมากจึงทำให้ขาดการวางแผนการนิเทศที่ดี ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัญหาเรื่องบุคลากรของคุณมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมากอาจจะส่งผลกระทบต่อการนิเทศการศึกษา ทำให้คณะผู้นิเทศไม่มีโอกาสในการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล การนิเทศการศึกษา ซึ่งปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับการขาดโอกาสในการประชุมปรึกษาหารือกันมีความสำคัญยิ่งต่อการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ดังที่ คารุโซ (Caruso, 1986) ได้กล่าวว่า การประชุมปรึกษาหารือเป็นหัวใจสำคัญของการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพราะครูผู้

สอนสามารถร่วมมือกับศึกษานิเทศก์ในการแก้ไขปัญหาสำคัญ ๆ เกี่ยวกับการสอนได้ ดังนั้น ถ้าหาก ศูนย์ประสบปัญหาในการวางแผนการนิเทศ ก็จะทำให้แผนงานนิเทศไม่มีประสิทธิภาพ การดำเนินการนิเทศก็จะไม่มีทิศทาง และขาดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนด้วย ดังที่ สงัด อุทรานันท์ (2529) ได้เสนอแนะว่า ถ้าการวางแผนเป็นไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ มีแผนงานที่ดีตั้งแต่ต้น การปฏิบัติตามแผนจะช่วยให้เกิดการประหยัดทั้งกำลังคน เงิน เวลา และทรัพยากรอื่น ๆ และช่วยให้การดำเนินงานมีทิศทางที่แน่นอน รวดเร็วมีประสิทธิภาพสูง รู้ขั้นตอนในการดำเนินงานอย่างชัดเจน

2. ด้านการดำเนินการนิเทศการศึกษา พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีการดำเนินการนิเทศการศึกษาโดยให้คำปรึกษาแนะนำและแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อแก้ปัญหา ปรับปรุง และพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนให้ดีขึ้น ซึ่งสามารถใช้วิธีการได้หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตการสอน การให้ศึกษาเอกสาร ฯลฯ กระบวนการนิเทศที่กล่าวมามีจุดมุ่งหมายร่วมกัน ก็คือ พัฒนาการสอนของครูนั่นเอง ดังที่ ราศี ทองสวัสดิ์ (2529) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายสำคัญของการนิเทศศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาว่า เพื่อให้ครูได้พัฒนาความรู้และทักษะในการวิเคราะห์ปัญหาการสอนของตนเอง และประเมินผลงานได้ดีขึ้น โดยอาศัยคำปรึกษา แนะนำจากผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านการปฏิบัติการสอน

นอกจากนี้ข้อมูลจากแบบสอบถามยังพบว่า มีการนิเทศโดยให้ผู้รับการนิเทศศึกษา เอกสารเป็นส่วนน้อยมาก ในเรื่องนี้จากประสบการณ์ของผู้วิจัยซึ่งเคยได้รับการนิเทศจากศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยการจัดส่งเอกสารซึ่งได้แก่ วารสาร จุลสารของศูนย์มาให้ศึกษา ซึ่งผู้วิจัยก็เห็นว่า เป็นวิธีการที่ตัวอย่างหนึ่งซึ่งควรจะได้รับ การสนับสนุนให้ศูนย์ในจังหวัดอื่นดำเนินการด้วย เพราะการนิเทศด้วยวิธีนี้จะให้ความสะดวกต่อศึกษานิเทศก์ ทำให้ไม่ต้องการออกนิเทศด้วยตนเอง ซึ่งอาจต้องใช้เวลานานและออกนิเทศได้ไม่ทั่วถึงเนื่องจากมีเวลาที่จำกัด รวมทั้งประหยัดงบประมาณในส่วนของการใช้จ่ายในการเดินทางอีกด้วย และผู้วิจัยยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีกว่า การผลิตเอกสารนิเทศทางไกลนั้น ศูนย์ควรคำนึงถึงการผลิตเอกสารที่เพียงพอ เป็นที่น่าอ่าน และดึงดูดความสนใจของผู้รับการนิเทศด้วย ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) ได้กล่าวไว้ว่า หลักในการผลิตสื่อการนิเทศทางไกลนั้นต้องคำนึงถึงเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจ เสริมความรู้ตรงปัญหาที่ต้องการแก้ไขหรือพัฒนา อ่านแล้วเข้าใจง่าย ภาษา ข้อความที่ใช้ต้องอ่านง่าย สื่อความหมายได้ชัดเจน และรูปแบบต้องมีขนาดเหมาะสม ภาพประกอบชัดเจนมีการออกแบบ

น่าสนใจและประณีต นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย พบว่า ศึกษานิเทศก์ในบางจังหวัดมีการส่งเสริมและสนับสนุนงานนิเทศโดยการส่งเสริมให้ครูผู้สอนเขียนบทความทางวิชาการ สร้างสื่อ นิเทศทางไกล และจัดทำเอกสารที่เกี่ยวกับการนิเทศทางไกลระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรสนับสนุนให้นำไปใช้อย่างจริงจัง เพราะการนิเทศทางทางไกลนั้นจะสามารถแก้ปัญหาเรื่องข้อจำกัดทางด้านบุคลากรได้ อีกทั้งผู้นิเทศสามารถกำหนดขอบข่ายเนื้อหาการนิเทศได้ โดยสามารถเน้นที่การเผยแพร่ความรู้ข่าวสารด้านวิชาการระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้อีกด้วย

3. ด้านการประเมินผลการนิเทศการศึกษา พบว่าศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีการดำเนินการประเมินผลการนิเทศการศึกษาโดยใช้การสัมภาษณ์ครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน หรือผลที่ได้รับ ความช่วยเหลือจากผู้นิเทศ และนำผลจากการประเมินไปใช้ปรับปรุงและแก้ไขการนิเทศในครั้งต่อไป ในเรื่องนี้ อัดัมส์ และ ดิกกี (Adams and Dickey, 1983) ได้เสนอแนะสิ่งที่จะต้องประเมินในการนิเทศการศึกษา ไว้ว่า ให้ประเมินบุคลากร กระบวนการนิเทศ และผลการปฏิบัติการนิเทศ และจากการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ ก็พบว่า การประเมินผลการนิเทศส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสังเกตและพบปะพูดคุยกับครูผู้สอนโดยตรง และปัญหาที่พบก็คือ ไม่มีการประเมินผลอย่างเป็นระบบเท่าที่ควร ขาดข้อมูลที่มีคุณภาพในการจะนำไปใช้วางแผนในการนิเทศครั้งต่อไป ในเรื่องนี้ สจัด อุทรานันท์ (2529) ได้เสนอแนะว่า การติดตามผลและประเมินผลการนิเทศอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรมีการสรุปผลและจัดทำรายงานการปฏิบัติงานในแต่ละปีที่สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูล และเอกสารอ้างอิงในการปฏิบัติต่อไปได้

การจัดแหล่งวิชาการระดับก่อนประถมศึกษา

1. ด้านการวางแผนการผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร พบว่า เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีการวางแผนการผลิตสื่อต้นแบบและเอกสารโดยจัดทำเป็นโครงการไว้ในแผนปฏิบัติงานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเรื่องนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2531) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนผลิตสื่อต้นแบบจะส่งผลให้การผลิตสื่อตรงกับความต้องการ และนำไปใช้แก่ผู้เรียนได้อย่างคุ้มค่า และจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย ยังพบว่า เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ส่วนใหญ่มีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนผลิตสื่อการเรียนการสอนจากสื่อต้นแบบ เนื่องจากเป็นวิธีที่ง่าย สะดวก ประหยัดเวลาและให้ประโยชน์อย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

แห่งชาติ (2531) ได้เสนอแนะว่า การผลิตสื่อด้วยการลอกเลียนจากสื่อต้นแบบส่งผลต่อการนำไปใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายของครูได้ดี เนื่องจากการผลิตสื่อในลักษณะนี้ค่อนข้างสะดวกและให้ประโยชน์ คือ ประหยัดเวลา ลดภาระของครูในการวางแผน และออกแบบ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การผลิตสื่อโดยลอกเลียนจากสื่อต้นแบบนั้นเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ และสะดวกสบายทั้งต่อผู้ออกแบบและผู้เรียนแบบ ในด้านลดภาระงานและการประหยัดเวลา แรงงาน และยังมีประโยชน์อีกหลายประการ แต่สิ่งหนึ่งที่ควรคำนึงถึง ก็คือ การส่งเสริมทักษะในเรื่องการคิดเอง ประดิษฐ์เอง และแก้ปัญหาด้วยตนเองแก่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ทั้งนี้เพื่อฝึกฝนให้ครูเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน สามารถคิดประดิษฐ์สื่อการเรียนการสอนที่แปลกใหม่ และตรงกับความต้องการในการนำไปใช้ของตนเอง มีการพัฒนาเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ด้วยสื่อที่ผลิตขึ้นด้วย สิ่งเหล่านี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะสนับสนุนให้เกิดขึ้นด้วย

2. ด้านการจัดหาและผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร พบว่า เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีการดำเนินการจัดหาและผลิตสื่อต้นแบบและเอกสารโดยดำเนินการตามความต้องการใช้ของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาในสังกัด เกณฑ์ในการจัดหาและผลิตสื่อต้นแบบและเอกสารกำหนดจากความต้องการและความจำเป็นในการใช้ของครูผู้สอน เกี่ยวกับเรื่องนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531) ได้กล่าวว่า การผลิตสื่อโดยมีการสำรวจข้อมูลความต้องการของครูผู้สอนก่อน จะมีผลทำให้ครูสามารถนำสื่อที่ผลิตไปใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตรงตามเนื้อหาในหลักสูตรเป็นอย่างดี สื่อต้นแบบที่ผลิต ส่วนใหญ่เป็นเกมการศึกษา และหุ่นประเภทต่าง ๆ ซึ่งข้อค้นพบในเรื่องนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการสำรวจสื่อต้นแบบและเอกสารของผู้วิจัย ซึ่งก็พบว่า สื่อต้นแบบที่ศูนย์ผลิตขึ้น ส่วนใหญ่เป็นเกมการศึกษา และหุ่นประเภทต่าง ๆ ในเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจเนื่องมาจากการจัดเรียนการสอนตามแนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีการมุ่งเน้นให้เด็กเตรียมความพร้อม ฝึกประสาทสัมผัส และมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ โดยใช้สื่อประเภทเกมการศึกษา และหุ่นประเภทต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ และยังจัดให้เด็กได้เล่นและทำกิจกรรมกับสื่อการสอนประเภทนี้ในช่วงกิจกรรมตามมุม เล่านิทาน ฯลฯ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การจัดหาและการผลิตสื่อต้นแบบจึงต้องสนองตอบต่อการนำไปใช้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ของครูผู้สอนด้วย

3. ด้านการให้บริการสื่อต้นแบบและเอกสารทางวิชาการ พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ตอบว่า มีการให้บริการสื่อต้นแบบและเอกสารแก่บุคคลากรที่เกี่ยวข้องโดยมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์เป็นผู้ผลิตสื่อ

และให้บริการด้วยตนเอง แต่พบว่าศูนย์ไม่มีสถานที่จัดเก็บและให้บริการที่แน่นอน ในเรื่องผู้วิจัยมีความเห็นว่า ศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาควรเร่งแก้ปัญหา โดยจัดหาสถานที่สำหรับจัดเก็บและให้บริการสื่อต้นแบบและเอกสารทางวิชาการที่ชัดเจนและแน่นอน เพราะถ้ามีสถานที่จัดเก็บและให้บริการสื่ออย่างเป็นสัดส่วนและเป็นระบบแล้ว นอกจากจะสะดวกในการให้บริการยังเป็นการป้องกันและรักษาสภาพสื่อการเรียนการสอนไม่ให้ชำรุดเสียหายได้ง่าย ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531) ได้กล่าวไว้ว่า การเก็บรักษาสื่อการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่จะละเลยไม่ได้ ทั้งนี้เพราะการเก็บรักษาสื่อการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีระเบียบแบบแผนที่เหมาะสมจะมีประโยชน์ ทำให้สื่อการเรียนการสอนมีอายุการใช้งานยาวนาน สะดวกและรวดเร็วในการนำไปใช้ และสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา ส่วนสื่อต้นแบบและเอกสารที่ให้บริการ ส่วนใหญ่เป็นคู่มือครู รองลงมา คือ หนังสือการจัดป้ายนิเทศ และแบบฝึกความพร้อมในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สื่อต้นแบบและเอกสารที่จัดให้บริการแล้วแต่มุ่งให้บริการทางวิชาการแก่ครูผู้สอน ซึ่งทำการสอนในโรงเรียนต่าง ๆ แต่ช่วงเวลาให้บริการดังกล่าว ทางศูนย์จะจัดให้บริการในวันจันทร์ - ศุกร์ ระหว่างเวลา 9.00 - 15.00 น. ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรมีการปรับปรุงเพื่อที่จะสามารถจัดให้บริการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น โดยน่าจะจัดให้บริการพิเศษในวันเสาร์ หรือวันอาทิตย์ หรือในช่วงปิดภาคเรียนด้วยก็จะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มาก เพราะจะเป็นช่วงเวลาที่ครูผู้สอนมีเวลาว่างจากงานการสอน ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาจะไม่สามารถละทิ้งเด็กได้เป็นเวลายาวนานมากนัก ถ้าศูนย์สามารถจัดให้บริการในช่วงนอกเวลาทำการสอนได้ ก็จะเป็นหนทางหนึ่งในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนมาใช้บริการมากขึ้น และยังสามารถย้อนกลับไปศึกษาเพิ่มเติมได้ เพราะมีเวลาว่างติดต่อกันยาวนาน

ผู้วิจัยยังมีความเห็นเพิ่มเติมในเรื่องการประชาสัมพันธ์การให้บริการแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เพราะเนื่องจากศูนย์ส่วนใหญ่ใช้การประชาสัมพันธ์ด้วยวาจา ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ศูนย์ใช้การประชาสัมพันธ์ในหลาย ๆ วิธีร่วมกัน เช่น การแจกเอกสารประชาสัมพันธ์หรือการติดประกาศ หรือการเสนอเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ของจังหวัด เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้การประชาสัมพันธ์การให้บริการของศูนย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ อีริคสัน (Erickson, 1968) ได้กล่าวไว้ว่า เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์สื่อการเรียนการสอนควรจัดบริการโดยการประชาสัมพันธ์การให้บริการให้ผู้มาใช้บริการทราบ และให้ข้อเสนอแนะและรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ เกี่ยวกับสื่อและการบริการที่ศูนย์จัดให้จะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ให้บริการ

การทำวิจัยทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. การดำเนินการวิจัย พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีการดำเนินการวิจัยโดยที่มาจากปัญหาในการทำวิจัยเกิดจากประสบการณ์ในการสอนประจำวัน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับที่ อนันต์ ศรีโสภา (2537) ได้เสนอแนะไว้ว่า แรงจูงใจที่จะทำให้เกิดการทำวิจัยควรเริ่มต้นที่แรงจูงใจภายใน ได้แก่ การเกิดปัญหาสะกิดใจให้สงสัย ความต้องการอยากรู้คำตอบ ต่อจากนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะสนับสนุนส่งเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อย่างเต็มกำลัง ในเรื่องแหล่งเงินทุนสนับสนุนที่ใช้ในการทำวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่ผู้วิจัยแต่ละคนเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการทำวิจัยเอง ข้อค้นพบในเรื่องนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ที่พบว่า สาเหตุประการหนึ่งที่ผู้ทำวิจัยของศูนย์ส่วนใหญ่เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการทำวิจัยเอง เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดสรรงบประมาณในส่วนของการทำวิจัยให้น้อยมาก และไม่มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการทำวิจัยแก่ศูนย์โดยตรง นอกจากนี้ทุนวิจัยภายนอกก็ยังมีจำกัดอยู่มาก ดังนั้น จึงไม่มีโอกาสที่จะเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับทุน ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การทำวิจัยไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในด้านทุนทรัพย์ เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้ไม่ต้องกังวลและสามารถทำวิจัยได้อย่างเต็มกำลัง ดังที่ แชฟเฟอร์ (Shaeffer, 1979) ได้กล่าวไว้ว่า การทำวิจัยต้องมีเงินทุนหรืองบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ เพราะการทำวิจัยเป็นวิธีการในการพัฒนาทางวิชาการทางหนึ่ง แต่ในปัจจุบันทุกหน่วยงานมักจะประสบปัญหาในด้านเงินสนับสนุนในการทำวิจัย ดังนั้น ปัญหาการขาดแหล่งเงินทุนในการทำวิจัยหรือขาดงบประมาณสนับสนุนในการทำวิจัยของศูนย์ จึงน่าจะเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ศูนย์มีผลงานวิจัยในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา มีจำนวนน้อยกว่า 5 เรื่อง ซึ่งถือว่าจัดอยู่ในระดับน้อยมากที่สุด

2. การนำผลจากการวิจัยไปใช้ พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่ามีการนำผลจากการวิจัยไปใช้ในระดับน้อย ผู้วิจัยมีความเห็นว่าศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาควรที่จะมีการนำผลจากการวิจัยไปใช้ให้มากที่สุด เพราะเนื่องจากจำนวนงานวิจัยที่ทำก็น้อยอยู่แล้ว ถ้ามีการนำไปใช้ในระดับน้อยด้วย ก็จะทำให้งานวิจัยที่ได้ดำเนินการไปแล้วเกิดความสูญเปล่า ในเรื่องนี้ สุทิน เนียมพลับ (2530) ได้เสนอแนะไว้ว่า ในการส่งเสริมการวิจัยควรมีการนำผลการวิจัยไปใช้ ซึ่งจะช่วยให้นักวิจัยมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ และควรจะมีการจัดพิมพ์เผยแพร่ผลการวิจัยด้วย และ วัลลภ กันทรพย (2532) ซึ่งได้วิเคราะห์ปัญหาทางการวิจัย ก็พบว่า การที่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติไม่นำผลการวิจัยไปใช้ ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากไม่เชื่อถือในผลการ

วิจัย แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้บริหารของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดควรจะสนับสนุนและชี้ให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำวิจัย และเมื่อมีการทำวิจัยแล้ว ควรเผยแพร่ผลการวิจัยให้ถึงมือผู้ใช้ด้วย เพื่อให้มีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง อีกทั้งให้เป็นตัวอย่างแก่ครูผู้สอนในโรงเรียน เพราะเมื่อครูผู้สอนเห็นว่าการทำงานวิจัยมีประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาการศึกษา ก็อาจสนใจที่จะทำวิจัยด้วยตนเองก็เป็นได้

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง ก็คือ ข้อค้นพบจากแบบสอบถามมีความขัดแย้งกัน ในเรื่องของเนื้อหาสาระที่ทำวิจัยซึ่งพบว่า มีขอบข่ายเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา แต่วัตถุประสงค์ในการนำผลการวิจัยไปใช้ กลับนำไปใช้เป็นข้อมูลในการนิเทศการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ ผู้ทำวิจัยและผู้นำผลการวิจัยไปใช้น่าจะไม่ใช่มุบุคคลเดียวกัน เพราะผู้ที่นำผลการวิจัยไปใช้จริงในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะเป็นศึกษานิเทศก์ จึงมุ่งนำผลการวิจัยไปใช้ในการนิเทศการศึกษา แต่เนื้อหาสาระที่ทำวิจัยเป็นเรื่องของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งผลการวิจัยที่นำไปใช้อาจจะไม่สามารถตอบสนองหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จากข้อค้นพบดังกล่าวจึงน่าจะเป็นเหตุผลที่ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า การนำผลการวิจัยไปใช้สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้แค่ระดับปานกลางเท่านั้น

ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

การพัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา

1. ปัญหาด้านการศึกษาลักษณะความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร พบว่าศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องการขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านเกี่ยวกับการวิเคราะห์วิจัยข้อมูล ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า บุคลากรทั้งของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดต่างก็มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงานอันยาวนาน จึงไม่น่าจะเกิดปัญหาดังกล่าวข้างต้น แต่ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย พบว่าคณะกรรมการของศูนย์โดยศึกษานิเทศก์และโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดในหลายจังหวัดมีปัญหาในเรื่องการทำงานร่วมกันโดยเฉพาะกับผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดที่เพิ่งย้ายมาใหม่หรือบรรจุใหม่ ซึ่งปัญหานี้จะไม่พบในจังหวัดที่ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดดำรงตำแหน่งอยู่นาน ๆ ซึ่งอาจเป็นเพราะมีความรู้จักคุ้นเคยกันส่วนตัวกับศึกษานิเทศก์จังหวัด และมีความเข้าใจระบบการ

ดำเนินงานของคุณ์เป็นอย่างดี จากเหตุผลดังกล่าว ศูนย์ที่พบว่าไม่มีปัญหาในเรื่องการศึกษาสภาพความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร จึงน่าจะมาจากประเด็นปัญหาในเรื่องความร่วมมือกันระหว่างศึกษานิเทศก์จังหวัดกับผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด มากกว่าการขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านในการวิเคราะห์วิจัยข้อมูลที่กำลังกล่าวถึง

2. ปัญหาด้านการวางแผนการพัฒนาบุคลากร พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่ามีปัญหาในเรื่องขาดข้อมูลและการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการวางแผน เกี่ยวกับเรื่องนี้ ญัฐนิภา คุปรัตน์ (2536) ได้กล่าวว่า การขาดการศึกษาข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องก่อนการวางแผน จะทำให้การวางแผนไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ และผู้วิจัยยังมีความเห็นว่า สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ศูนย์มีปัญหาเรื่องการขาดข้อมูล และการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการวางแผนการพัฒนาบุคลากร ก็คือ ศึกษานิเทศก์มีงานประจำที่ต้องรับผิดชอบมากจึงไม่มีเวลาสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดระบบข้อมูลที่ได้มาอย่างมีประสิทธิภาพก็เป็นได้

3. ปัญหาด้านการดำเนินการพัฒนาบุคลากร พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้จัดกิจกรรม และผู้เข้าร่วมกิจกรรม และจากการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์จังหวัด ก็พบว่า มีปัญหาในเรื่องการประสานแผนระหว่างศึกษานิเทศก์จังหวัดและโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดเช่นกัน กล่าวคือ ขาดการวางแผนและความร่วมมือในการปฏิบัติงานตามแผน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า สาเหตุของปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากโครงสร้างการบริหารของคุณ์ยังไม่ชัดเจน โดยเฉพาะการกำหนดบทบาทและหน้าที่ระหว่างศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษากับหน่วยศึกษานิเทศก์ และจากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530) ในเรื่องการศึกษาสภาพปัญหา ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานศูนย์วิชาการ ก็พบปัญหาในลักษณะเดียวกันนี้ คือ คณะกรรมการบริหารของศูนย์วิชาการจังหวัดไม่ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานของศูนย์วิชาการจังหวัด ไม่เข้าใจภารกิจดำเนินการดำเนินงาน จึงมีผลให้บุคลากรไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร

4. ปัญหาด้านการประเมินผลการพัฒนาบุคลากร พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดการติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ในเรื่องนี้ ชาญชัย อาจินลมาจาร (2533) ได้เสนอแนะไว้ว่า การประเมินผลการนิเทศการศึกษาควรกระทำอย่างต่อเนื่อง และติดต่อกันไปเรื่อย ๆ จึงจะได้ผลดี และหากมีข้อบกพร่องจะได้แก้ไขปรับปรุงทันที นอกจากนี้จาก

การสัมภาษณศึกษานิเทศก์ ยังพบว่า เมื่อมีการประเมินผลการพัฒนาบุคลากรแล้ว ศูนย์ไม่ได้แจ้งให้ทางครูผู้สอนและโรงเรียนในสังกัดทราบถึงผลการประเมิน ซึ่งในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ศูนย์ควรจะทำรายงานสรุปผลการประเมินการพัฒนาบุคลากร และส่งไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในสังกัดด้วย เพื่อให้ครูผู้สอนได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และยังเป็น การประชาสัมพันธ์ศูนย์อีกทางหนึ่งด้วย

การนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. ปัญหาด้านการวางแผนการนิเทศการศึกษา พบว่าศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดงบประมาณที่ใช้ในการวางแผนการนิเทศ ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับรายงานการติดตามผลการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) ที่พบว่า การวางแผนการนิเทศของสำนักงานการศึกษาจังหวัดส่วนใหญ่มีปัญหาด้านงบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอในการดำเนินการ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าปัญหาดังกล่าวทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรตระหนักถึงให้มาก เพราะเนื่องจากการนิเทศการศึกษาควรจะทำอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบแล้ว การขาดงบประมาณอาจจะทำให้กระบวนการนิเทศไม่สามารถดำเนินต่อไปได้

2. ปัญหาด้านการดำเนินการนิเทศการศึกษา พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องจำนวนผู้นิเทศมีน้อยและมีภาระหน้าที่มากทำให้นิเทศได้ไม่ทั่วถึง และจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย ก็พบว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัดส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการออกนิเทศ ทั้งนี้เนื่องจากมีภาระมาก ทั้งในด้านงานประจำและงานในหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย เช่น เป็นผู้รับผิดชอบโครงการต่าง ๆ ซึ่งในเรื่องบุคลากรกับปริมาณงานที่ทำนั้น วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) ได้ชี้ให้เห็นว่า ถ้าองค์กรใดมีกำลังคนไม่พอกับงาน คน ๆ หนึ่ง ต้องปฏิบัติหลายหน้าที่ จะทำให้ประสิทธิภาพของงานอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจ ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จก็ต่ำด้วย และผู้วิจัยยังเห็นว่า ศูนย์ควรริบดำเนินการแก้ปัญหาโดยเร่งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในคณะทำงาน ทำให้คณะกรรมการแต่ละท่านมีความร่วมมือร่วมใจอย่างจริงจัง มีการวางแผนการนิเทศให้เป็นระบบ ใช้การนิเทศทางไกลแทนการไปนิเทศด้วยตนเอง ซึ่งก็จะทำให้อุปปัญหาดังกล่าวลดน้อยลงไป และเกิดประสิทธิภาพในการนิเทศมากยิ่งขึ้น ดังที่ คารุโซ (Caruso, 1986) ได้กล่าวไว้ว่า ศึกษานิเทศก์จะสามารถดำเนินการนิเทศได้ด้วยความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคณะทำงาน และผู้รับการนิเทศ

3. ปัญหาด้านการประเมินผลการนิเทศการศึกษา พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องไม่มีมาตรฐานหรือเกณฑ์ในการประเมินผลในการนิเทศ เกี่ยวกับเรื่องนี้ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2533) ได้เสนอแนะว่า การดำเนินงานที่ดีย่อมต้องมีการประเมินผล การนิเทศการศึกษา ก็เช่นเดียวกัน และ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) ก็กล่าวถึงหลักการประเมินข้อหนึ่งว่า ในการประเมินผลการนิเทศควรทำแบบเป็นประชาธิปไตยที่สุด โดยรับฟังความคิดเห็นของบุคคลในคณะอย่างเท่าเทียมกัน ผู้นำในการประเมินจึงเป็นเพียงผู้รวบรวมข้อมูลเท่านั้น ไม่มีหน้าที่ชี้ขาดว่าเป็นอย่างไร และจากการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ ยังพบอีกว่า ยังมีปัญหาในเรื่องความไม่แน่นอนและไม่ชัดเจนในการกำหนดนโยบาย และเกณฑ์ในการนิเทศทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรจะกำหนดนโยบายและจุดมุ่งหมาย รวมทั้งเกณฑ์ในการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้ชัดเจน และส่งเสริมให้มีการกำหนดแผนงานนิเทศการศึกษาของศูนย์ในระยะยาว เพราะการมีนโยบายที่ชัดเจนและแน่นอน จะส่งผลให้การประเมินผลการนิเทศทำได้ง่ายและประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

การจัดแหล่งวิชาการระดับก่อนประถมศึกษา

1. ปัญหาด้านการวางแผนการผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร พบว่า เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดงบประมาณในการวางแผน ปัญหาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ ซึ่งพบว่า ศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากต้นสังกัด กล่าวคือ ในช่วง 2 - 3 ปีที่ผ่านมา ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติไม่ได้จัดสรรงบประมาณให้แก่ศูนย์อย่างพอเพียง จากเหตุผลดังกล่าวจึงอาจทำให้ศูนย์ขาดงบประมาณในการวางแผนการผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร และรวมถึงงบประมาณในการดำเนินการในส่วนอื่น ๆ อีกก็เป็นได้

2. ปัญหาด้านการจัดหาและผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร พบว่า เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดงบประมาณในการจัดหาและผลิตสื่อต้นแบบและเอกสาร ในประเด็นนี้ก็เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าปัญหาในเรื่องการขาดงบประมาณ เป็นปัญหาใหญ่ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพราะจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการจัดสภาพแวดล้อมภายในศูนย์สื่อ ในการสำรวจสื่อต้นแบบและเอกสารที่ศูนย์ผลิต ก็พบว่า ศูนย์บางแห่งไม่มีการดำเนินการจัดหา และผลิตสื่อต้นแบบและเอกสารต่าง ๆ เลย บางศูนย์ก็ไม่ได้

จัดห้องศูนย์สื่อที่เป็นห้องเฉพาะ แต่จะจัดรวมอยู่กับห้องอื่น ๆ เท่าที่พอจะมีพื้นที่ให้จัดศูนย์ได้ เช่น จัดรวมกับห้องธุรการ หรือห้องสมุด เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวน่าจะมาจากสาเหตุที่ศูนย์ขาดงบประมาณอย่างต่อเนื่องก็เป็นได้ ทำให้ศูนย์ไม่สามารถจัดห้องศูนย์สื่อ รวมถึงผลิตสื่อต้นแบบและเอกสารต่าง ๆ ได้อย่างที่ควรจะเป็น ในเรื่องนี้ อีริคสัน (Erickson, 1968) ได้กล่าวว่า หลักการบริหารงานด้านสื่อการสอนที่ดีนั้น ผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินงานควรให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณ กำลังคน และเครื่องมือเครื่องใช้อย่างเพียงพอ ซึ่งผู้วิจัยจึงเห็นว่า ศูนย์ควรจะได้รับงบประมาณสนับสนุนในส่วนนี้จากผู้บริหารให้พอเพียงในการดำเนินการด้วย และในการผลิตสื่อที่นั่นถ้าเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ได้มีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนผลิตสื่อได้ด้วยตนเองมากกว่าที่จะซื้อในท้องตลาด ก็จะเป็นการส่งเสริมความคิดและกระตุ้นให้ครูผู้สอนได้ใช้ศักยภาพของตนเองในการพัฒนาสื่อได้มากยิ่งขึ้น และจะส่งผลให้ครูผู้สอนเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในผลงานที่ปรากฏด้วย

3. ปัญหาด้านการให้บริการสื่อต้นแบบและเอกสาร พบว่า เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดควรเข้าร่วมในการแก้ปัญหา โดยให้การสนับสนุนทางด้านการจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านการผลิตสื่อและเอกสารทางวิชาการ และงบประมาณในการดำเนินการด้วย ดังที่ เทื่อน ทองแก้ว (2531) ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ศูนย์วิชาการดำเนินไปได้ด้วยดี คือ จะต้องประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ศูนย์ที่มีความรู้ ความชำนาญในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี และควรจะมีการประสานงานกับหน่วยงานเอกชนหรือสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น เช่น สถาบันราชภัฏ ซึ่งมีความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากรและอุปกรณ์ สื่อต้นแบบใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ เพื่อขอความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือแก่ศูนย์ ในการจัดแหล่งวิชาการดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบ และเต็มรูปแบบยิ่งขึ้น

การทำวิจัยทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. ปัญหาด้านการดำเนินการวิจัย พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ สโปเดซ และซาราโช (Spodex and Saracho, 1982) เกี่ยวกับการทำวิจัยของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งพบว่าครูผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับการสอนระดับก่อนศึกษาน้อยมาก รวมถึงขาดความเข้าใจในการทำวิจัยเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในด้านการสอนที่ดีขึ้น และจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย ก็พบว่า บุคลากรของศูนย์ส่วนใหญ่ต้องการได้รับการเสริมความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยมาก โดยเสนอแนะว่าสำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรจะจัดฝึกอบรมหรือส่งวิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่องการทำวิจัยแก่บุคลากรของศูนย์ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นเรื่องที่ควรสนับสนุนอย่างยิ่งให้มีการดำเนินการอย่างจริงจัง เพราะการจัดให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยแก่บุคลากรของศูนย์ น่าจะมีผลทำให้บุคลากรของศูนย์หันมาสนใจทำวิจัยกันมากขึ้นด้วย เนื่องจากมีความมั่นใจว่าตนเองก็มีความรู้ความสามารถที่จะทำวิจัยได้เช่นเดียวกัน และเป็นการพัฒนาคุณภาพของงานวิจัยให้ดียิ่งขึ้น เพราะสามารถออกแบบการวิจัยได้เหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ดังที่ บุญเรียง ขจรศิลป์ (2533) ได้กล่าวไว้ว่า การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย จะช่วยทำให้ผู้วิจัยเข้าใจรูปแบบและลักษณะสำคัญรวมทั้งวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยในแบบต่าง ๆ ได้ดี สามารถเลือกแบบวิจัยได้อย่างเหมาะสมกับปัญหาที่จะทำวิจัย

2. ปัญหาในด้านการนำผลการวิจัยไปใช้ พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องไม่มีแหล่งสำหรับค้นคว้างานวิจัยเพื่อนำไปใช้ และจากการสัมภาษณ์ ก็พบว่า ศึกษานิเทศก์มีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ควรจะจัดส่งเอกสารหรือรายงานการวิจัยมาให้ศูนย์ เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงในการทำวิจัย เนื่องจากบุคลากรที่ทำวิจัยของศูนย์ส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการค้นคว้าข้อมูลในการทำวิจัยจากแหล่งอื่น ๆ มากนัก และสอดคล้องกับข้อค้นพบจากแบบสอบถาม ที่พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ จะใช้ห้องสมุดในหน่วยงานของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือจังหวัด เป็นแหล่งค้นคว้าในการทำวิจัย ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การขาดแหล่งความรู้ที่เป็นเอกสารตำรา วารสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในการทำวิจัยยังเป็นปัญหามากในทุกระดับ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530) ได้เสนอแนะไว้ว่า ควรจัดเอกสารเกี่ยวกับการวิจัย เช่น คู่มือการวิจัย สรุปผลการวิจัย และแจกจ่ายให้ผู้ทำวิจัยในระดับจังหวัด ควรสนับสนุนให้จังหวัดมีแหล่งค้นคว้าโดยรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้เพียงพอ ส่วน อนันต์ ศรีโลกา (2537) ก็ได้กล่าวว่า การวิจัยไม่ว่าจะเป็นการวิจัยในหน่วยงานหรือการวิจัยอื่น ๆ ต้องมีศูนย์ข้อมูลพื้นฐานที่ดีที่มีความพร้อมเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ โดยมีเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่งานวิจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะของกระทรวงศึกษาธิการเช่น กรมวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สกช.) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) น่าจะเข้ามาประสานงาน สนับสนุน และมีบทบาทมากขึ้นในการเผยแพร่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ให้แก่ศูนย์อย่างต่อเนื่องด้วย ก็จะสามารถแก้ปัญหาในเรื่องขาดแหล่งค้นคว้า และข้อมูลอ้างอิงในการทำวิจัยได้ส่วนหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1. ควรมีการกำหนดโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ และตำแหน่งของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้ชัดเจน
2. ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้พอเพียง และเป็นไปอย่างรวดเร็ว
3. ควรจัดให้มีการนิเทศ ติดตามผลการปฏิบัติงาน ของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาในการปฏิบัติงาน และหาทางแก้ไขได้ทันที่
4. ควรมีการจัดประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในระดับกรม ระดับจังหวัดเพื่อทบทวนบทบาทหน้าที่ และเน้นย้ำถึงภารกิจของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด

1. ควรกำหนดนโยบาย และจัดระบบการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาอย่างแท้จริง และเป็นไปตามเจตนารมณ์และหลักการจัดตั้งศูนย์
2. ควรจัดให้มีสวัสดิการที่ดี ส่งเสริมขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ควรคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถทางการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นอย่างดี
3. ควรกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ การประสานความร่วมมือกันทุกฝ่ายให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นต้นแบบการดำเนินงานต่อไป
2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน